

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 40 (1926)

Artikel: "Spagnols" e "Franzos" enten midar gasacca 1700-1710
Autor: [s.n.]
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-197944>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 08.02.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Ruma e tier ils cantuns catòlics, representond „sia indifferenza en caussas de religiun“ per spussar sia influenza e sias recumondaziuns a Ruma e cheutras privar el dils miets, de metter en moviment la Ligia grischa. Igl uestg ha denton manteniu sias relaziuns politicas a Razen (era cun Wenser) ed a Vienna, surschond viers la fin de sia veta pli e pli las truschas politicas a siu cancelari, ses parents e partisans (Gion de Vincenz, Gion Ludovic de Castelberg).

Tala fuva la situaziun dellas partidas viers la fin digl 17avel tschentaner.

5. „Spagnols“ e „Franzos“ enten midar gasacca 1700—1710.

Il november 1699 ei Carli ils II de Spagna morts, ed igl imperatur ha vuliu dar siu feagl Carli, il retg de Frontscha siu beadi Filipp sco retg alla Spagna. Quei Filipp han ils Spagnols acceptau e renconuschiu sco lur prenci, ed el ha naturalmein era pretendiu il domini sur il ducat de Milaun. Mo igl imperatur Leopold igl I ha priu las armas, declarond: mai desistel jeu da Milaun! E l'Ingheltiara, Holland e Portugal ein s'uni cun el encunter la Frontscha. L'uiara ha entschiet, ed ils Franzos ein marschai encunter Holland ed en l'Italia viers Milaun, per occupar quei ducat. Las treis Ligias stavan pia puspei enamiez las pussonzas uregiontas. Alla Frontscha eis ei gleiti reussiu, de prender possess de Milaun, e *Casati ei passaus en survetsch franzos*, e restaus sco representant de Milaun ellas Ligias. El ha empruau de trer tut ses buns amitgs della veglia partida spagnola vi tier la Frontscha ed unir quels umens cun ils vegls adherents de Luis ils XIV. Ils Salis e Capol cun tut ses partisans, ils Latours, Arpagaus, de Florin, Schmid e Schorsch, che havevan surtut en la damonda de Razen ed en la dertgira nauscha de 1694 demussau in'aversiun sco tgaun e gat, duevan ussa survir sut ina bitgetta, quella de Casati. Cun agid de quella pussenta partida vuleva la Frontscha lu serrar agl imperatur las vias sul pass s. Glieci e sul Spligia, tras Giadina e sur il Stelvio a Bormio, pia impedir agl imperatur de marschar tras nossa tiara per la reconquista de Milaun. En medem temps vuleva la Frontscha far massa recruta per sia armada. Perquei ei

la Frontscha ussa stada fetg activa e curteseivla en la Rezia. Ella vuleva pagar ils deivets, artai da Milaun e surprendre tuttas obligaziuns, stipuladas el capitulat de 1639 denter Milaun e las Ligias e naturalmein era guder ils gronds avantatgs, surtut liber pass e repass mo per ella. Da l'otra vart risguardava igl imperatur Leopold Milaun sco siu dretg e possess ed il capitulat sco in' obligaziun dellas Ligias viers el. Siu ambassadur Rost a Razen survegliava perquei tuts moviments politics, surtut ella Ligia grischa, che predominava gie tras sias biaras vuschs en tuts conclus dellas treis Ligias. Mo Rost haveva buca sco ils Casatis tras decennis ligiau ils umens cun bunasmanas e pensiuns secretas; l'Austria haveva surschau alla Spagna sco possessura de Milaun, de direger la politica ellas Ligias. Pér viers 1700 era Rost sespruaus de formar e fortificar *ina partida austriaca ni imperiala*. Cun el s'uneschan ussa il colonel *Gion Antoni Buol e Melchior de Mont* e tut ses partisans (Jacumet, Castelli, Marchion etc.). Quei triumvirat (Rost, Buol e de Mont) era de natira d'ina pasta; pertgei Buol era in um passionau, losch e brutal encunter tuts, e Rost buca meins, e de Mont survargava ils auters dus en quellas qualitäts. Quels treis giuvenasters, sco Capol di, preparavan de far tutta resistenza all'uniun franzosa-spagnola. Quella carscheva tras la premura e las practicas de Casati de di en di, e havessen ils Salis buca demussau lur vendetga encunter il vegl adversari Casati, sche fussan tuttas emprovas de combatter la partida stadas adumbatten. Capol era gia 1700 ius cun Casati tier la Frontscha, l'entschatta senza far gronda canera, sco ei correspundeva a sia natira. Il guvernatur de Milaun era l'entschatta digl onn arrivaus a Flem tier Capol, che retscheveva tuttas staffettas, dava tuttas consignas e dirigeva sco versau menader tuttas acziuns. Tschudi, igl emissari franzos, era lu sepresentaus a Breil tier il cauderschader *Adalbert Duitg de Torre*, per tractar las fitschentas, surtut il secuntener viers la Frontscha. Ei sedumandava, schebein las Ligias veglien renconuscher Filipp ils V sco retg de Spagna e duca de Milaun e cheutras prender partida per la Frontscha. Quella ha ussa practicau pli e pli fermamein, per arrivar tier siu intent. Ella ha furniu grondas summas daners a Capol, per cumprar las vuschs pil congress ni tierm s. Gieri e per la dieta generala a Glion e Tavau e per tschentar ses amitgs alla testa dellas fitschentas. Capol ha cumprau per 100 talers las vuschs dil congress (avrel 1701) a

Trun, e senza renconuscher il dretg de Rost, de presentar al congress sco administratur de Razen treis candidats, ha Capol sez proponiu siu adherent *Christian Florin* de Rueun, e quel ei naturalmein vegnius elegius. Entuorn Capol stavan, animai dalla medema detschartadad, Adalbert Duitg de Latour, mistral Gelli e mistral Murezzi Arpagaus, Nuttli de Glion, Caprez de Trun, barun Planta, Vieli, Camantogna ed ils protestants a Glion, en Valrein e Schoms. Quella partida ha encunter tut usit astgau refusar ils candidats de Rost. Christian de Florin era in um senza muntada, mo el era sesplimaus sco ils auters „Spagnols“ e per cuort temps daventaus „Franzos“.

Cuort suenter quella victoria della nova partida ei quella vegnida en grond prighel de scardalir ni scurdar. A Sagogn mava en quels dis la dispeta denter las duas confessiuns vinavon. Ils catolics tenevan sut l'influenza dil plevon Jacumet la dira e speravan sin Rost e l'Austria. Davos els stavan Melcher de Mont, Castelli, Melcher Jacumet ed era igl uestg. Capol ei culs protestants vegnius en agid a ses concartents, pertgei ei mava en medem temps encunter ses pli gronds adversaris politics: Melcher de Mont, Castelli e Jacumet. Capol ha bein renconuschiu il prighel per sia partida paritetica, mo el sperava, sco ei para, che ses partisans vegnien ad impedir il pievel, de prender las armas. Quei ei buca daventau. Ils catolics ella Cadi ein marschai tochen a Rueun, ed era la Lumnezia ei s'armada. L'entira partida franzosa haveva denton mo in interess: la pasch, per mantener la forza ed uniun ed en quei senn lavura el pli grond prighel tut la partida (Capol, Latour, Schmid ed Arpagaus en Lumnezia). La partida imperiala cun de Mont, Castelli, Jacumet ed igl uestg eran en pli favoreivla posiziun politica, schegie pli fleivels. Els savevan sperar, che l'uiara porti igl agid dell'Austria, sparti tuts catolics de Capol, e ch'ei reusseschi ad els, de formar ina pluralitad per tuttas elecziuns e decisiuns. Ord quella situaziun eis ei de capir, che tut ils umens della partida franzosa vulan intermediar, e la Frontscha sezza tarmetta silsuenter in ambassadur cun quella incombenza. Latour, che dominava ella Cadi en quels onns, ei cun siu nevs, assisten Duitg Cabialaveta, vegnius deputaus tier la conferenza dils catolics a Rehanau il november 1701. Lur operar e quel de lur partisans e la raschun, che l'Austria vuleva buca dar

igl agid sperau, ha d'ina vart promoviu la pasch e da l'otra man-
 tenuu la partida franzosa *).

Il prighel, che smanatschava tras talas relaziuns, ha influenzau
 la dieta generala a Tavau (1701). Quella ha concludiu de man-
 tener la neutralitad viers il combat dellas pussonzas. Quei fuva
 naturalmein era in success franzos, pertgei gl'imperatur duman-
 dava, che las Ligias setegnien vid il capitulat de 1639 ed arvien
 ad el tuttas vias.

Denton fuvan truppas imperialas sut prenci Eugen marschadas
 encunter Milaun; il duca de Vendôme, che defendeva il ducat en
 num della Frontscha, ha rebattiu las attaccas. Quellas novas han
 puspei animau la partida franzosa tier nova premura. Capol, il
 „principal artifex“, era (1701/1702) guvernatur en Valtelina; mo
 viers s. Gieri eis el arrivaus en Surselva a direger l'elecziun dil
 niev cauderschader. Schegie ch'el havess sco guvernatur buca giu
 il dretg, eis el sesius el congress a Trun (1702) sco tierz cau de
 Sax, suenter haver dau als cumins daners e la consigna, e siu
 adherent Adalbert Duitg de Latour ei daventaus cauderschader. La
 partida imperiala era deprimida, ch'igl imperatur stoppi schar ella
 a miez liuc (era a Sagogn), e gl'avat, schegie premuraus per
 gl'imperi, fuva personalmein negin adversari de Latour. Suenter
 ils success a Milaun ed en la politica dellas Ligias era il niev am-
 bassadur de Frontscha arrivaus (Graville). El dueva far pasch
 a Sagogn, renovar il capitulat de 1639 denter las Ligias e Milaun,
 ch'era ussa sut l'influenza franzosa. En quei temps s'unescha la
 Baviera cun la Frontscha e rumpa lu el Tirol (1703). Il prighel
 per las Ligias crescha; ton ils Bavares sco ils Franzos a Milaun
 ed igl imperatur han ussa interess per lur vias de transit. Igl im-
 peratur fa tuts sforzs d'eliminar l'influenza franzosa ellas Ligias
 e serrar las vias alla Baviera ed alla Frontscha, e l'elecziun dil
 cauderschader de 1703 meina tier in ferm combat. La partida im-
 periala presenta Melcher de Mont. Igl uestg, per part irritaus tras
 il process encunter Jacumet, che Capol e Schmid de Glion paran
 haver inscenu, ed ord viv interess per la partida imperiala, ad-

*) Sur l'uiara de Sagogn ha igl avat de Mustér Adalbert de Funs relatau
 sez en tuts detagls, pareglia *Annalas* V, 73. Quella descripziun dil «tumult
 u uiara dels de Sagoign» affirmescha il favoreivel portret, ch'igl ambassadur
 franzos (Graville) fa digl avat: Outre que les moeurs exemplaires de l'abbé
 de Disentis rendent ce Prélat vénérable aux paysans... L'évêque de Coire
 craint de traverser les religionnaires. Le Prevôt de Salis et l'abbé sont mal
 avec ce Prélat et ils trouvent des obstacles de la part de son chapitre.

monescha tuts catolics, ded eleger Melcher de Mont sco cau della Ligia grischa; era ils caputschiners ston perdegar en quei senn, sinaquei ch'il pievel sforzi ils deputai de votar pil candidat de Rost. La cunterpart ha gia el congress dil schaner 1703 declarau, che Rost astgi sco austriac, schegie administratur de Razen, buca seser el congress. Latour ha purtau quella proposiziun, e mistral Arpagaus, Florin e Capol han susteniu el, e finalmein accepteschan ils cumins della Ligia sura la proposiziun. Il ver iniziand ei naturalmein igl ambassadur franzos, e Capol ei en sia posiziun cheutras mo pli fermes. Sco cauderschader propona el l'entschatta siu tierparents mistral Ambrosi Schmid de Grüneck, in um reh, mo brutal e passionau. Capol gastescha ses partisans a Glion, mo el sto observar, ch'ils protestants vulan buca acceptar quei um, ed a Trun propona el puspei Latour (encunter il representant dil cau de Sax: Melcher de Mont). Latour vegn era elegius, mo desista dalla honur, ed aschia daventa de Mont cauderschader. Grevs incaps pervia de quella elecziun haveva ei dau surtut en Lumnezia denter Otto de Mont ed ils Arpagaus. Otto de Mont sto avon il cumin revocar sias „calumnias“ encunter ils Arpagaus e pagar 1500 renschs. Melcher de Mont ha, avon che seser el „Bundstag“, stuiu udir, el deigi segiustificar d'in mazzament commess, avon che guder la honur de cauderschader.

Denton giavischa la Frontscha adina, che las Ligias reconuschien Filipp sco duca de Milaun e renoveschien las veglias alianzas cun la Frontscha. Silla dieta a Tavau propona Sprecher, de scriver ina brev d'engraziament al retg de Frontscha ed en quella numnar el in „alliau u confederau“. De Mont refusescha de sigilar ina tala brev sco cauderschader. Graville smanatscha de far dismetter el ed unscha lu el ils 16 de september talmein, che de Mont pren silsuenter partida per Sprecher, cura che quel vegn persequitau*).

*) Entginas postas ord ils quens de Graville pon illustrar las relaziuns e caracterisar ils representants en lur accziuns politics. En Giadina surveschan barun Planta ed auters sco spiuns encunter l'Austria:

1702, ils 24 de schaner, al secretari u scarvon della Ligia grischa, per saver, tgei che passa ellas radunonzas particularas della Ligia	12 livras 10 s.
1702, ils 28 de schaner, a mistral Arpagaus, ch'ei adina staus a nus favoreivels en las radunonzas	50 «
1702, ils 10 de december, al Landrichter, ch'ha adina susteniu nus en tut ils congress sco cau, ina gratificaziun de	60 «
1703, il 8 de schaner, a Capol sin ordinaziun dil retg	94 «

Avon las elecziuns de 1704 regia puspei nauscha pissiun. Rost va a Mustér tier igl avat Adalbert de Funs e quel declara: la cunterpart vegli Florin sco cauderschader, el (igl avat) astgi buca sebalucar, pertgei ins smanatschi ad el ed alla claustra la ruina, e sche Rost refuseschi Florin, sche vegli la cunterpart catschar Rost ord la tiara. Sil tierm s. Gieri propona e dispona Capol sco in nausch despot. Adalbert de Latour protesta puspei encunter il secuntener de Rost: quel hagi sco administratur de Razen ed am-

1703,	ils 2 de matg, a Capol, per vegnir ord Valtelina e procurar la piazza de Landrichter ad ina persuna bein intenzionada	92	«	
1703,	ils 4 de matg, al Landrichter Florin, per unir el cun gov. Capol en ils fatgs dell'elecziun d'in Landrichter, favoreivels als interess dellas duas crunas (Spagna e Frontscha)	60	«	
1703,	ils 4 de zercladur, a sgr. Zaff, fegl dil predicant de Cuera, per serrar la bucca al predicant, il pli passionau, che levantass il pievel entras ses priedis	150	«	
1703,	ils 15 de fenadur, a ministrat Vieli ed al gerau de Montogna	71	«	10 s.
1703,	ils 28 de fenadur, a Landrichter Florin per siu viadi da Rueun a Cuera, per duvrrar el per il survetsch sils confins de Giadina	23	«	
1703,	ils 30 de fenadur, al barun Planta, per il viadi da Cuera en val Mustair ad observar ils moviments en Tirol	145	«	
1703,	ils 8 ded uost, a Tschudi, per star en Giadina ed observar ils confins	182	«	
1703,	il sett., a Gelli Arpagaus per puspei sefar eleger mistral en Lumnezia	120	«	
1703,	ils 12 de september, al barun Planta, per survetsch (spionar) en Giadina	65	«	
1703,	ils 15 de settember, a Murezzia Arpagaus per far protestar el ella dieta (Tavau) en num dils deputai della Ligia grischa encunter de Mont, che ha snegau de sigilar la brev al retg de Frontscha	42	«	
	il medem di, per impedir ils deputai della Ligia grischa de prender la partida dil Landrichter de Mont	90	«	
1703,	ils 16 de settember, havend barun Rost dau a de Mont 250 livras per buca sigilar la brev al retg de Frontscha, ei igl ambassadur de sia majestat staus sforzaus («afin de consommer cette affaire») de remetter al cau della Ligia grischa (de Mont)	345	«	
1703,	ils 18 de september, al scarvon Bavier per concepìr ils pugs de recapitulaziun en ina fuorma favoreivla (avantageuse) 15 talers	46	«	10 s.
1704,	als dus mistrals Arpagaus	70	«	
	a Landrichter de la Tour	65	«	
	a Florin per l'elecziun dil Landrichter	312	«	
1705,	ils 16 de zercladur, a Florin e de la Tour per ira en divers cumins della Ligia grischa davart la deputaziun de Hollande	57	«	5 s.
	als scarvons dellas Ligias	41	«	16 s.
	a mistral Poulti (Nuttli?)	125	«	14 s.
	a sgr. de la Tour per l'elecziun dil Landrichter	300	«	

bassadur en ina persuna negin dretg, de proponer e votar pil cau della Ligia. Igl uestg vul sut maun adumbatten far desister Christian de Florin da sia candidatura en favur de siu frar Luci Rudolf de Federspiel; e Rost vul far confirmar Melcher de Mont sco cauderschader ed insista sin siu dretg de proponer il cau. Tutina vegn Florin elegius, ed il congress dils caus vegn spert radunaus (ils 14 de matg), sinaquei che Rost sappi buca far pass ni protestar pli bia. Capol, che ha dominau quellas elecziuns, survegn per pagaglia quella gada buca daners, mo la piazza de cancelari a Trahona. Era 1705 truschan las partidas buca meins. Latour ei candidat dils „Franzos“, Melcher Jacumet vegn sustenius dagl uestg, da siu frar e Rost, mo Latour victorisescha. Igl onn 1706 porta lu pli grondas midadas. Veniescha tarmetta in ambassadur e vul pass e repass per sias truppas, engaschadas a Bern e Turitg. Bianchi, igl ambassadur de Veniescha, porscha daners, vul dar in battagliaun a Gubert de Salis, Capol, Massner, Melcher de Mont ed al frar digl uestg, tuts deigien profiter de Veniescha en plazzas militaras. Bianchi vul gudognar ils protestants e cuschentar ils catolics. De Mont ed igl uestg e siu frar ein d'accord e vulan gidar Veniescha. Mo la partida franzosa lavura encunter, surtut ils cumins della Cadi e Lumnezia e gl'avat Adalbert de Funs malgrad las reproschas digl uestg. Quels cumins ed ils partisans franzos fan tontas difficultads, ch'il congress astga prender neginas resoluziuns, gie igl avat declara, ch'el banduni la sessiun, sch'ins continueschi las tractativas. 17 vuschs en la Ligia grischa, 7 ella casa de Diu e 4 ellas X dertgiras van cugl ambassadur franzos encunter Bianchi e Veniescha. Il pli ferm han Latour, ils Arpagaus e gl'avat opponiu all'allianza. Capol sco Landrichter ni cauderschader pren la stgisa, el sappi buca sigilar in contract cun Veniescha, e Graville paga ad el persuentar cun 1144 livras ed 8 sols, mo il settember fa el passar entgins de sia gliend vi tier Bianchi, per saver dumandar novas grazias dalla Frontscha*). En quei mument vegnan las novas, che la Frontscha

*) 1706, igl uost, a Murezzi Arpagaus (livras, sols, deniers)	207	19	1
a Landrichter de la Tour	62	19	1
a Caprez da Cuera el Tirol (per spionar)	51	7	3
a sgr. Caspar de la Tour (Deodat?)	22	18	2
a de Rungs staus scarvon della Ligia grischa	74	12	2
a Castelberg, presentamein scarvon della L. grischa	31	7	1
a capit.-lit. Cleric en Giadina encunter igl inimitg	146	11	8
a Capol per la suspensiun dil contract cun Veniescha tochen la dicta dil settember	1144	8	1

seigi battida. A *Ramillies* haveva Malborough victorisau ed a *Turin* eran ils Franzos vegni batti dal prenci Eugen ils 7 de settember 1706, ed ils Franzos havevan stuiu bandunar l'Italia per adina. Capol va ussa en tutta prudientscha sias vias — vi tier Veniescha — cun el auters vegls „Spagnols“, che han gia inagada midau gasacca, ils Sprechers, Clerics, Schwarz ed Adalbert de Salis. Ils Grischuns catolics, encuraschai entras igl avat de Funs ed il cumin de Mustér sut Adalbert Duitg de Latour e tras ils de Lumnezia sut Murezzi Arpagaus, dattan aunc ussa 18 vuschs encunter l'Austria, mo quei ei adumbatten. Ils Austriacs han Milaun e la victoria e sforzan tier il „Passtractat“, e Rost tschenta ussa *in dils ses*, il Christian de Florin, che ha puspei midau gasacca, sco cau della Ligia sura. La Frontscha, battida pertut, banduna per temps la politica grischuna e divers midan partida. Florin ed ils ses renconuschan ussa il dretg digl administratur ed ambassadur de Razen, de proponer il cau della Ligia, ch'els han avon combattiu per igl agien sac. — En quellas relaziuns tema Capol, che Latour daventi buca pli cau della Ligia grischuna e siu rival Cajacob, attaschias all'Austria, remplazzeschi el; era Melcher Jacumet, igl amitg intim de de Mont ei candidat; mo sil tierm s. Gieri va ei quella gada buca suenter programm. Buol arriva, accumpignaus dagl ambassadur austriac, recumandaus dagl uestg, e schegie che de Mont e gl'avat ein buca per el, vegn el elegius, pertgei igl uestg smanatscha avon l'elecziun ton agl avat sco a de Mont, e de Mont crei de far donn a Latour, sch'el voteschi per Buol. Buol vul sereconciliar cun Latour e porscha ad el la piazza ded assisten. La partida austriaca ha aschia en uniuon culs eveniments dell'uiara in εμπrem e grond success (1708). Dapi che Milaun ei en possess digl imperatur (1706), ei la *partida imperiala* carschida pli e pli. Il principal um en quella daventa *Massner* de Cuera. El ei in um de bien giudeci, spiritus, de gronda interpresa, ed ha buna ventira, mo dasperas in um senza negina cunscienza ni mo scrupels de cunscienza. Cun el va igl apotecher Schwarz, scarvon della Ligia della casa de Diu, che ha maridau raubuna e plazzau in siu feagl sco major en Holland e l'auter sco vicari en Valtelina. La *partida veneziana* ei representada en Surselva per temps tras Capol e ses parents a Glion (dapi 1706). Alla testa stattan cheu Salis-Soglio e ses parents, ils auters Salis, che han bandunau la Frontscha. Il brigadier Salis de Zezras ei tras sia conversiun daventaus marschal.

Sin quei han quater Salis bandunau il survetsch franzos, e lur regiment ei vegnius daus a May. Friedrich Anton, Rudolf, Hercules de Salis audan tier quella partida veneziana. La *partida franzosa* ei dapi 1706 senza menader. Adalbert Duitg de Latour e Gion Ludovic de Castelberg surveschan aunc fideivlamein, mo igl ambassadur franzos Graville lamenta: ei dat buca glied sil mund, che mida pli levamein gasacca, ch'ils Grischuns, ins astga paregliar els cul sgaret sin tetg, che va suentar l'aria*).

6. Massner ed in truament de partida.

Ils Franzos eran 1708 puspei vegni batti ad Oudenarde e 1709 a Malplaquet. Lur fitschentas mavan mal. La partida franzosa ellas Ligias fuva pia fetg humiliteivla, mo da l'autra vart tractava igl imperatur ussa ils Grischs empau pli supiervamein. Ils Grischs pretendevan adina puspei de midar il capitulat de 1639; quei era vegniu empermess ad els, mo mai tenu. Surdequei era igl ambassadur Greuth savens pauc meins garmadis, che quei che Rost era staus. 1710 ha lu Massner, il menader della partida imperiala, instradau in grev combat. Massner haveva a Cuera ina banca ed ina fitschenta de spediziun, che figevan en quels temps gronds gudogns, e dasperas era el appaltatur dils dazis dellas treis Ligias. Gia duront l'uiara palatina (1688—1697) haveva el en connecziun cun sias treis fitschentas fundau ina quarta: ina de spionasch. Sco appaltatur dil dazi saveva el far quei stupent, el arveva las brevs de Milaun, che mavan tras la tiara e tradeva lu il cuntegn de quellas agl ambassadur franzos encunter bien pagament. Duront la nova uiara dapi 1700 haveva el lu giu da pertut sils confins, el Tirol e sillas vias de Milaun ses spiuns. Quei um ha 1702 dumandau dalla Frontscha la formaziun d'in regiment, e vegnend quei refusau, ha el bandunau la Frontscha ed ei daven-taus in bien commissari de conterbanda e survient austriac, ed en quei survetsch ha el continuau siu vegl mistregn. 1710 ha Massner arretau il duca Filipp de Vendôme, in cusrin dil retg de Frontscha, che mava tras la tiara e menau el ell' Austria sco perschunier.

Du Luc, igl ambassadur franzos a Solothurn, ha pretendiu, che las Ligias mettien Vendôme immediat en libertad, ed igl emissari

*) Dil temps de Napoleon igl I ha ei dau in «Dictionnaire des girouettes» (sgarets) v. d. de quels, che havevan lu midau gasacca. In tal havess cheu negin intent. Las relaziuns ein savens pli pussentas ch'il carstgaun.